

MARIA ANDRZEJA LIDIA SPYRA, AM*

Przykłady aplikacji charyzmatu i myśli pedagogicznej Edmunda Bojanowskiego

w działalności Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej
Maryi Panny Niepokalanie Poczętej poza granicami Polski

Wprowadzenie

„Myśl pedagogiczna bł. Edmunda Bojanowskiego, która zrodziła się w połowie XIX wieku pozostaje nadal nowatorska i wyjątkowo aktualna.”¹ Według tej myśli najwyższym celem wychowania jest ukształtowanie w człowieku obrazu Boga. Osiąga się to poprzez integralny rozwój dziecka, obejmując jego rozwój fizyczny, umysłowy, społeczny, emocjonalny, moralny, religijny i duchowy. Na tym fundamencie bł. Edmund zbudował program nauki, pracy i zabawy. Szczególną wartość w jego myśli stanowi objęcie wychowaniem nie tylko dziecka, ale także jego rodziny i środowiska.² Bóg, wiara, prawdy objawione i religia są fundamentem, na którym kształtuje się cała osobowość człowieka. Element religijny w procesie rozwoju dziecka jest obecnie powszechnie uznawany w chrześcijańskiej pedagogice nie jako odrębna część, lecz jako niezastąpiony składnik wychowania w ogóle³.

* S. LIC. M. ANDRZEJA LIDIA SPYRA, AM (służebniczka śląska); studia specjalistyczne na Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim w Rzymie, tam w 1996 r. stopień naukowy licencjata pedagogiki na Wydziale Nauk Pedagogicznych i Katechetyki. W latach 1996–2002 zaangażowana w duszpasterstwie budzenia powołań w Zgromadzeniu. Od 2002–2012 prowadziła Ośrodek Spotkań Polskiej Misji Katolickiej „Concordia” w Niemczech. Od 2012 pracuje w duszpasterstwie parafialnym i młodzieżowym archidiecezji kolońskiej. E-mail: lidiaspyra@gmail.com.

¹ M. L. Opiela, *Kompendium edukacyjne Edmunda Bojanowskiego*, Lublin 2016, s. 11.

² Por. s. M. Salwatora Grzesik, *Wychować pięknego człowieka*, www.sluzebniczki.pl.

³ Z. Marek, *Rozwój teorii religijnego wychowania dziecka w wieku przedszkolnym w Polsce w latach 1945 – 1990*. Kraków 2003, 145.

Bojanowski swoje przemyślenia pedagogiczne dostosowywał do potrzeb środowiska. Brał pod uwagę konkretną mentalność, kulturę, zachowując jednocześnie przyjęte tradycje. Dobitnym tego przykładem było zorganizowanie odrębnego nowicjatu dla sióstr udających się na Śląsk.

Poznawczym i teoretycznym celem niniejszego opracowania jest zaprezentowanie przykładów działalności wychowawczej Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej (służebniczki śląskie) oraz przeprowadzenie studium porównawczego tej działalności w trzech wybranych miejscach, odmiennych kulturowo. Została podjęta analiza myśli pedagogicznej Bojanowskiego w trzech wybranych krajach, w których to posługują służebniczki śląskie: na kontynencie afrykańskim w Kamerunie, na kontynencie północno-amerykańskim w Kanadzie oraz na kontynencie europejskim w Niemczech.

I. Aplikacja charyzmatu i myśli pedagogicznej Bojanowskiego w Kamerunie

1. Sytuacja społeczno-kulturowa⁴

Kamerun to jakby miniatura Afryki. Spotykamy się tam z różnymi strefami klimatycznymi. Kamerun to także państwo o demokratycznym systemie politycznym. Na jego terytorium istnieje wiele grup etnicznych, zachowujących wiernie swe zwyczaje i tradycje. Stolicą polityczną Kamerunu jest Jaunde, a stolicą gospodarczą Duala. Rok w Kamerunie dzieli się na dwie pory: porę suchą i deszczową. Ludność żyje przeważnie z uprawy roli, hodowli zwierząt i handlu. Rozwijająca się coraz bardziej gospodarka pozwala na stwarzanie miejsc pracy. Działalność oświatowa prowadzona jest we wszystkich typach szkół łącznie z uniwersytetami. Wraz z rozwojem szkolnictwa rośnie więc potrzeba zatrudniania nauczycieli. Rozwój służby zdrowia wpływa na zmianę mentalności w podejściu do opieki medycznej, zwłaszcza opieki nad dziećmi. Aby podnieść nieco poziom zdrowotny na wioskach i zmniejszyć śmiertelność dzieci chorych na malarię, organizowane są szczepienia oraz spotkania formacyjne dotyczące ochrony zdrowia i higieny ogólnej. Coraz większą troską otaczane są kobiety w ciąży.

Kościół głoszący Ewangelię mocno wpisał się w kulturę Kamerunu. Chrześcijaństwo znalazło podatny grunt wśród ludzi oddającym często cześć „nieznanemu Bogu”. Oprócz wyznania katolickiego, w Kamerunie występują protestanci (zielonoświątkowcy, luteranie, kalwini, baptyści, adwentyści dnia siódmego) oraz muzułmanie, a także tradycyjne wierzenia i religie plemienne.

⁴ Na podstawie opracowania s. M. Izabeli Hasler, Kamerun 2017.

2. Zaangażowanie służebniczek w kształtowaniu wartości ludzkich i chrześcijańskich w osobach objętych posługą

Kontekst społeczno-kulturowy kameruńskich wiosek dzisiaj, przypomina jak żywo XIX wiek w Polsce. Między chatami czy lepiankami z gliny i chrustu spotyka się dzieci, nierzadko pozostawione same sobie. W centrum posługi służebniczek w Kamerunie zawsze była i jest troska o dziecko, szczególnie o to najbardziej niebezpieczne. Tak, aby mogło się uczyć i mieć lepsze, godniejsze warunki życia. Dziecko uważają za skarb, który należy chronić z największą troską, dbając o jego wychowanie. Jest ono jednym z wielu członków rodziny, a jego sytuacja jest często zróżnicowana. Zazwyczaj w rodzinach wielodzietnych starsze rodzeństwo opiekuje się młodszym. Wielką troską objęły siostry dzieci z niepełnosprawnością, które w środowisku kameruńskim nie są w pełni akceptowane. Pomagają im w nauce i troszczą się o rehabilitację w specjalistycznych ośrodkach. Zwrócenie uwagi na te dzieci oraz poświęcony im czas zmienia punkt widzenia ich fizycznych opiekunów i rodziców, tak aby potrafili dostrzec w nich osoby pełnowartościowe. Siostry angażują się w różnorodnych dziełach społecznych i ewangelizacyjnych. W Mandama założyły internat dla dziewcząt. W szkole katolickiej w Tcholliré i przy parafiach katechizują młodzież, przygotowują do sakramentów św. i prowadzą grupy różańcowe. Wprawdzie różny jest poziom duchowy podopiecznych, ale zasiewane dobro w sercach i głoszona Ewangelia wydają piękne plony. Budzi to nadzieję, że przyszłości wychowankowie założą chrześcijańskie rodziny i przekażą im dalej poznane zasady moralne.

Ważnym elementem misyjnej posługi jest troska o chorych, zwłaszcza trędowatych. Prowadząc apteki misyjne i ośrodki zdrowia służebniczki docierają także do ludzi innych wyznań. Osoby chore szukają kontaktu z siostrami do rozmów oraz po to by zasięgnąć rady. Doceniają ich gotowość do pomocy i odczuwają z jak wielką godnością siostry ich traktują. Posługa chorym wymaga wyjścia do wiosek i współpracy z miejscową władzą. Współpraca ta ma pozytywny wpływ na morale i życie mieszkańców. Siostry zawsze stają w obronie zasad etyki chrześcijańskiej i bronią życia, które nieraz próbuje się niszczyć w imię ochrony matki. Są też wyrzutem sumienia w próbach korupcji i stoją na straży uczciwości. Angażują miejscową ludność w różne akcje prozdrowotne.

Towarzysząc grupom parafialnym w ciągu roku czy z okazji rekolekcji i pielgrzymek, siostry docierają do różnych środowisk. Ich obecność wśród mieszkańców, świadectwo życia i radość z powołania przyczyniają się do kształtowania w ich otoczeniu wartości ludzkich i chrześcijańskich. Mieszkańcy kameruńskiej ziemi są bardzo otwarci na słowo i chętni do dialogu.

3. Praktyczne zastosowanie koncepcji pedagogicznej Bojanowskiego w Kamerunie

Służebniczki prowadzą prywatne przedszkola na terenach różnych diecezji – Tcholliré, Figuil, Mandama, Mokolo, Kombou. Uczestnicząc w spotkaniach formacyjnych dla przedszkoli prywatnych i państwowych, siostry mają duży wkład w przekazanie i aplikowanie myśli pedagogicznej, która stawia dziecko w centrum i odpowiada na jego indywidualne potrzeby. Wykorzystując państwowy, kameruński program nauczania, wzbogaciły go o idee pedagogiczną Bojanowskiego. Część programu wychowawczego bł. Edmunda, przetłumaczyły na język francuski. Zorganizowały sesje formacyjne dla sióstr, pracujących z dziećmi we wspólnotach polsko-kameruńskich i dla współpracowników świeckich posługujących w ochronkach. Troska o odpowiedni poziom nauczania i współpraca z gronem nauczycieli pozytywnie wpływa na edukację dzieci, a wykorzystywanie elementów religijnych pogłębia ich wiarę.

Przedszkola w Kamerunie są otwarte na inne wyznania. Z relacji rodziców siostry dowiadują się, że po powrocie do domu, dzieci chrześcijańskie jak i muzułmańskie przed posiłkiem same rozpoczynają modlitwę, tłumacząc, iż trzeba podziękować Panu Bogu za to co mają do jedzenia. Rodzice z zadowoleniem obserwują postępy w osiąganiu wiedzy swoich dzieci. To, czego uczą się w ochronce, tak jak mycie rąk czy inne zasady higieny, później praktykują na co dzień i wprowadzają w życie. Poprzez formację dzieci służebniczki docierają do rodziców. Pomagają rodzinom, opłacając dzieciom szkołę czy zapewniając wyprawkę. Obowiązek szkolny obejmuje w Kamerunie wszystkie dzieci, choć nie zawsze rozumieją to ich rodzice. Te, które uczęszczają do szkół, w których uczą siostry, ze względu na wyższy poziom nauczania mają większe szanse na zdanie egzaminów. Dzieci w wieku szkoły podstawowej mogą uczęszczać na spotkania grupy przyparafialnej Cop'Monde. Siostry zwracają uwagę na wzajemną służbę, wychowanie i rozwój poprzez umacnianie wiary, modlitwę, przekazywanie wartości chrześcijańskich. Dzieci przenoszą poznane wartości duchowe do swych środowisk rodzinnych.

Według Bojanowskiego „wychowanie jest zachowywaniem obyczajów rodzinnych – ma charakter zachowawczy tych zwyczajów, z których pochodzą obyczaje.”⁵ Jego koncepcja pedagogiczna doskonale wpisuje się w kontekst afrykański i pomaga odkryć bogactwo wieku dziecięcego. Integralny rozwój wychowania dziecka obejmuje wszelkie sfery rozwoju jego osoby, poczynając od fizycznej, przez umysłową, społeczną, kulturową, moralną po duchową (religijną).⁶ Program obejmuje zajęcia ruchowe (fizyczna), matematykę, wprowadzanie do nauki, zasady

⁵ M. L. Opiela, *Kompendium edukacyjne...*, s. 34.

⁶ Tamże, s. 14.

pisania i czytania, zajęcia plastyczne i rozwijające zmysły, język angielski (intelektualna), wypowiedzianie się, życie praktyczne (socjalna), bajki, recytację, muzykę (kulturalna), katechezę (religijna i moralna). Wychowanie oparte na miłości daje poczucie bezpieczeństwa i sprzyja pozytywnemu rozwojowi człowieka. Dziecko, które czuje się kochane nauczy się więcej w wolności i odpowiedzialności za swoje postępowanie niż to, które uczy się ze strachu. Bojanowski wymagał i kochał, ale to miłość była priorytetem. „Miłość czyni wielkie rzeczy, a jeśli czynić nie chce, nie jest miłością.”⁷ Ta myśl pedagogiczna przekazywana dziś przez siostry oraz przez nowe, rodzime powołania, zakorzeniła się w Kamerunie.

II. Aplikacja charyzmatu i myśli pedagogicznej Bojanowskiego w Kanadzie

1. Sytuacja społeczno-kulturowa Kanady⁸

Kraj klonowego liścia, jak nazywana jest Kanada to kraj wielkich przestrzeni, niezwykłych elementów krajobrazu, wielu kultur i tradycji. To drugie co do wielkości państwo świata, o zróżnicowanym klimacie, otoczone trzema oceanami. Z zachodu teren kształtują majestatyczne Góry Skaliste, wschód to wyżyny, a centrum to równiny, prerie. Stolicą jest Ottawa. Kanada, którą zamieszkuje ok. 36 milionów mieszkańców jest federalną monarchią konstytucyjną i młodym państwem, powstałym w 1867 roku, a więc później niż Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP. Ludność posługuje się językiem angielskim (59 %) i francuskim (23 %). Jednak ogromną część stanowią wciąż napływający emigranci, posługujący się własnymi językami ojczystymi. Wiele różnych kultur i ras wzajemnie się przenika i ubogaca.

Jest to kraj wysoko rozwinięty gospodarczo o bogatych zasobach naturalnych. Ważnym elementem jest turystyka i handel zagraniczny. Rolnictwo jest wysoko zmechanizowane. Przedsiębiorstwa przemysłowe są związane min. z przemysłem samochodowym, elektronicznym, paliwowym, hutniczym, chemicznym. Dużą rolę odgrywa leśnictwo, myślistwo i rybołówstwo.

W Kanadzie obowiązuje podstawowe wykształcenie, które realizowane jest w dwóch systemach szkolnych, publicznym i katolickim. Rodzice dzieci innych wyznań próbują czasem znaleźć miejsce w szkołach katolickich ze względu na wyższy poziom nauczania. Program jest identyczny lecz w szkołach katolickich poszerzony o naukę religii. Oba systemy finansowane są ze środków publicznych. Edukacja od przedszkola do 12 klasy jest bezpłatna. Istnieje też system prywatnych szkół

⁷ Tamże, s. 48.

⁸ Na podstawie opracowania s. M. Natalii Kiełtyka, Edmonton 2017.

podstawowych, kolegiów i uniwersytetów. Innym popularnym rodzajem edukacji jest szkolnictwo domowe, gdzie istnieje możliwość nauczania dzieci przez rodziców w domu. Jednak nauczanie to musi być zgodne z ogólnymi standardami programu nauczania. Istnieją również szczegółowe programy, oparte na nauczaniu katolickim.

2. Urzeczywistnianie wartości ludzkich i chrześcijańskich w posłudze sióstr służebniczek

Kanada to kraj ogromnych kontrastów, z jednej strony dynamiczny z rozwijającą się gospodarką, obrazem rajy dla wielu, a z drugiej strony miejsce, w którym marzenia i realia życia konfrontowane są boleśnie z rzeczywistością. Od 45 lat służebniczki wypełniają swą posługę w Kanadzie pośród ludzi różnych ras i kultur. Obecnie posługują na jednej placówce w Edmonton.

Emigranci

Co znaczy proces emigracyjny wie dobrze każda siostra, nie tylko w teorii. To długa droga zmagania się z biurokracją. Same doświadczwszy tego trudu pomagają tym, którzy szukają wsparcia, gdy tęsknota za ojczyzną sprawia, że słabnie wiara i gaśnie nadzieja. Posługa wśród emigrantów i pomoc w załatwianiu urzędowych spraw to ważna rola sióstr. Wielokrotnie ważniejsze od pomocy materialnej jest obecność i wysłuchanie tych, którzy zostawili wszystko mając nadzieję, że Kanada to kraj miodem i mlekiem płynący. Bariery językowe, trudność w sprostaniu uzyskania kwalifikacji zawodowych równych tym, które osiągnięte zostały w kraju ojczystym sprawiają, że ludzie popadają w depresję.

Opieka nad dziećmi

Od ponad 40 lat, siostry nieprzerwanie prowadzą przedszkole w Edmonton, obejmując opieką co roku 53 dzieci od 19 miesięcy do 6 roku życia. Dzieci wzrastają otoczone troską, mądrą miłością, traktowane są jak prawdziwy skarb, który trzeba chronić, pielęgnować i wystawiać na działanie Bożej łaski. Mimo kanadyjskiego dobrobytu, bieda ma tam różne twarze, naprzeciw której wychodzą siostry. Organizują żywność i dzielą nią między potrzebujących, którzy nie mają odwagi prosić oraz wspomagają rodziny wielodzietne.

Młodzież

Ważnym obszarem realizacji charyzmatu Bł. Edmunda jest troska o moralne i religijne wychowanie młodzieży, zwłaszcza w parafii. Siostry prowadzą dla nich spotkania w klasztorze. Biorą też udział w spotkaniach organizowanych przez archidiecezję Edmonton. Obecność, dawanie świadectwa o życiu zakonnym przez fakt noszenia habitu, wspólne zajęcia i modlitwa z młodymi są

częstą pozytywną prowokacją zmuszającą ich do stawiania pytań i szukania odpowiedzi. Młodzi ludzie często czynią to korespondencyjnie.

Katecheza

Dzieci i młodzież młodsza objęte są katechezą przy parafii w Edmonton, w dwóch szkołach. Wspólna modlitwa, śpiew, przygotowanie liturgii i nabożeństw, prowadzenie dni skupienia dla całej szkoły to okazja by dzielić się wiarą z dziećmi, młodzieżą i nauczycielami. Przygotowanie do I Komunii św. przy parafii i w szkole katolickiej, to ważne wydarzenie w życiu religijnym dzieci oraz okazja do odnowienia wiary przez ich rodziców. Spotkania organizowane są przez siostrę katechetkę przy współpracy z kapłanami.

Osoby starsze

Siostry służą chorym, przebywającym w szpitalach i domach opieki oraz starszym, doświadczającym opuszczenia we własnych domach. Dla nich wizyta i rozmowa z siostrą, jest wyczekiwanym wydarzeniem, a nieraz okazją do spotkania z Eucharystycznym Jezusem. Wielokrotnie siostry stają się cichymi świadkami Bożej łaski i nawrócenia. Jedna z sióstr ma szczególny charyzmat do towarzyszenia osobom, deklarującym się jako niewierzący w Boga. Takie osoby niejednokrotnie doświadczają łaski i odchodzą z tego świata pojednane z Bogiem.

Posługa w parafii

Zaangażowanie sióstr w liturgii, troska o wystrój kościoła to kolejna szansa by zapalać w innych pragnienie zaangażowania się w służbę Kościołowi. Siostry służą radą różnym grupom parafialnym zarówno w problemach ludzkich jak i dotyczących życia duchowego. Wspierają czynnie działalność Koła Misyjnego Św. Teresy. Prowadzona biblioteka, dobrze zaopatrzona w księgozbiór, jest bogatym źródłem duchowości dla ludzi. Siostry chętnie dzielą się z innymi prasą religijną, do której nie wszyscy mają dostęp.

3. Praktyczne zastosowanie myśli pedagogicznej Bojanowskiego

Dla Bojanowskiego ważnym wymiarem wychowania było kształtowanie silnych osobowości, kierujących się miłością Boga i bliźniego, odpowiedzialnych za losy Ojczyzny i Kościoła. Dziecko żyje w konkretnej rodzinie, regionie i narodzie, więc przede wszystkim należy je związać z tym środowiskiem i od niego, jako punktu wyjściowego, zaczynać dalsze poznanie.⁹

⁹ Por. M. L. Opiela, *Dziedzictwo myśli pedagogicznej E. Bojanowskiego we współczesnej edukacji w Polsce i na świecie*, Lublin 2014, s. 9.

Przedszkole siostr to miniatura wielokulturowej Kanady, to drugi dom dla dzieci o różnym kolorze skóry, pochodzeniu i religii. Mimo iż jest katolickie, daje możliwość przyjęcia dzieci innych wyznań. Rodzina dziecka zapoznaje się wcześniej z zasadami funkcjonowania przedszkola i poznaje sposób wychowania oparty na idei Bojanowskiego, zwłaszcza jego istotnym elementem, którym jest wychowanie religijne. Siostry spotykają się z pozytywnym przyjęciem realizowanego programu.

Zgodnie z myślą pedagogiczną Bojanowskiego, działania podejmowane w procesie edukacyjnym zmierzają do integralnego rozwoju dziecka zgodnie z jego indywidualnymi zdolnościami. Myśl ta ma wymiar ponadczasowy i ponadprzestrzenny. Rodziła się zanim powstało państwo kanadyjskie i znalazła konkretne zastosowanie w przedszkolu siostr. Zakres podejmowanych działań wychowawczo-dydaktyczny, obejmuje w przedszkolu prowadzonym przez siostry sześć obszarów.

Obszar fizyczny

Uwzględniając, że naturalną potrzebą dziecka jest ruch, siostry promują zorganizowane sposoby aktywności fizycznej jak gimnastyka, taniec, gry ruchowe stymulujące różne części ciała, zajęcia motoryczne, jazda rowerowa. Plac zabaw z odpowiednim wyposażeniem pozwala na aktywny ruch i zajęcia relaksacyjne na świeżym powietrzu. Lato w Kanadzie jest krótkie, ale nawet w zimie, przy temperaturze dopuszczalnej, -10 C dzieci korzystają z placu zabaw. Jeśli siostry zaobserwują, podczas aktywności ruchowych nieprawidłowości rozwojowe dziecka, natychmiast informują o tym rodziców, gdyż wczesna interwencja pozwala skorygować istniejące wady rozwojowe. Wychowanie zdrowotne w przedszkolu obejmuje higienę osobistą, czas na sen, drzemkę poobiednią, zasady zdrowego odżywiania się. Jadłospis przedszkolny ułożony jest według zasad dietyki.

Obszar umysłowy

Wychowanie przedszkolne przyczynia się do rozwoju dziecka. Wiek przedszkolny to okres, w którym powstają i organizują się podstawowe struktury osobowości, zwłaszcza struktury poznawcze. Ważnym elementem wychowania intelektualnego są zorganizowane zabawy i zajęcia, które koncentrują się wokół zainteresowań dzieci. W kanadyjskim systemie przedszkolnym obserwacja ta, to podstawa do tworzenia planów zajęć. To nie wychowawca narzuca dzieciom temat, ale one kształtują plan zajęć. Dostarczanie dzieciom wiedzy odpowiedniej dla ich poziomu rozwojowego stymuluje ich rozwój intelektualny. Podobnie jak bł. Edmund, siostry wykorzystują okazje życia codziennego, by przekazać ważne prawdy.

Obszar społeczny

Osobowość człowieka kształtuje się w kontakcie ze środowiskiem. Ono oddziałuje na dziecko przez sytuacje, w których jest ono aktywnie obecne. Jednak nie

determinuje ono bezpośrednio osobowości człowieka. Każdy reaguje odmiennie na zewnętrzne oddziaływania środowiska. Jest to zależne od właściwości psychicznych wcześniej ukształtowanych. Od przekroczenia progu przedszkola dziecko razem z rodzicami wdrażane jest w wychowanie społeczne. Rodzi się relacja między dzieckiem i siostrami odpowiedzialnymi za wychowanie oraz siostrami a rodzicami, którzy z zaufaniem powierzają swe dziecko opiece. Zaczyna się proces w którym dzieci uczestniczą i uczą się zaufania i rozwiązywania konfliktów. Rozwija się komunikacja słowna i niewerbalna.

W przedszkolu wielokulturowym siostry uczą szacunku i zrozumienia wobec „inności” drugiego dziecka. W ramach organizowanych zajęć poznają tradycje i kulturę różnych grup etnicznych np. Indian i Eskimosów. Budują z kamieni inuksuki, a z lodu i śniegu próbują ulepić igloo. W ramach zajęć kulinarnych pieką kanadyjskie pancaki i polewają je syropem klonowym.

Siostry kładą akcent na wychowanie patriotyczne, mimo iż dla małego dziecka patriotyzm oraz miłość ojczyzny są pojęciami abstrakcyjnymi. Wpierw łączą się one z troską o szanowanie swych rodziców i najbliższych. Później dopiero poznaje elementy kojarzone z patriotyzmem, flagę kraju z którego pochodzi jak i święta patriotyczne, obchodzone też w przedszkolu. W wieku czterech lat rodzi się w dzieciach świadomość, że pochodzą z różnych krajów. Na tym etapie idea wychowania intelektualnego wspiera ideę wychowania patriotycznego.

Mimo iż dzieci wiele godzin spędzają w przedszkolu i siostry niejednokrotnie są pierwszymi świadkami ich rozwojowych sukcesów, to istotnym elementem wychowania praktykowanym w przedszkolu sióstr jest kształtowanie u nich poczucia przynależności do rodziny. Rodzice przy zgłoszeniu dziecka do przedszkola otrzymują zapewnienie o stworzeniu podopiecznym takich warunków, w których będą mogły czuć się jak w domu „*home away from home*”. Przedszkole daje rodzicom taką możliwość, by w każdej chwili mogli wejść i spędzić czas z dzieckiem. W każdej sali znajduje się fotograficzny kącik rodzinny ze zdjęciami dziecka i jego najbliższymi. Na przestrzeni lat powstają więzi przyjaźni nie tylko pomiędzy dziećmi, ale także ich rodzinami.

Obszar kulturowy

Już w oczach małego dziecka zobaczyć można zachwyt nad pięknem. Bojanowski rozumiał potrzebę wychowania estetycznego. Siostry zwracają uwagę na estetykę przy urządzaniu sal, stwarzając klimat sprzyjający rozwojowi dziecka. Przez organizowane koncerty uwrażliwiają na piękno muzyki, a przez dekoracje okolicznościowe w kaplicy, zapoznają z pięknem i sacrum.

Obszar moralny

Siostry wychowując, zwracają uwagę na elementy moralne, na kształtowanie cech charakteru takich jak uczciwość, szczerłość, prawdomówność, otwartość.

Zajęcia, zabawy, sytuacje dnia codziennego, zwłaszcza sytuacje konfliktowe pomiędzy dziećmi, są dobrą okazją do kształtowania wspomnianych cech. Pomocą jest czytanie dzieciom książek, które w prosty sposób prezentują owe cechy charakteru. Te wychowawcze wysiłki zmierzają do wykształcenia umiejętności rozróżniania dobra i zła oraz podejmowania odpowiednich wyborów.

W Kanadzie główną metodą wychowawczo-edukacyjną małego dziecka jest zabawa, co koresponduje z myślą pedagogiczną Bł. Edmunda. Odpowiednie zaprojektowanie sal, umożliwia dziecku stały dostęp do kącików zabaw, tak by mogło samo wybierać zajęcia zgodne z zainteresowaniem. Stwarza się warunki podobne do tych, które obserwuje w życiu domowym, np. kuchnia, pokój z jadalnią, warsztat z narzędziami, salon fryzjerski, specjalny stół wypełniony wodą i naczyniami do zmywania, sklep, poczta itp. Również na placu zabaw są miejsca przypominające koszenie trawy, podlewanie roślin, grillowanie, obsługę małych maszyn budowlanych. To pozwala dzieciom wykonywać różne czynności imitujące pracę, uczy je współpracy, empatii, pomaga czuć się odpowiedzialnymi na ich etapie rozwojowym. Innym istotnym sposobem wychowania przez pracę są tzw. zajęcia „pokaż i opowiedz”. Zapraszani rodzice czy inne osoby, demonstrują dzieciom przedmioty związane z ich pracą. Organizują zajęcia aktywizujące z wykorzystaniem przyniesionych przedmiotów (np. mama, która jest właścicielką piekarni przeprowadziła zajęcia z pieczenia; inna, która jest fryzjerką zorganizowała salon piękności, a pewien ojciec wykonał z dziećmi karmnik dla ptaków.) Zaangażowanie rodziców, to również istotny element wychowania rodzinnego.

Obszar religijny

Siostry starają się by fundament życia dzieci powierzonych ich opiece, był od najmłodszych lat oparty na wartościach promowanych przez Bł. Edmunda. Celem wychowania religijnego jest budzenie w dziecku wiary tak, by stała się ona treścią jego życia i działania. Osiąga się to poprzez osobisty kontakt z Bogiem, a poprzez integrację wartości takich jak miłość, piękno, dobro i prawda wspiera się dziecko w pełnym rozwoju osobowości.

Idea katolickiego wychowania religijnego jest ważnym elementem programu w przedszkolu sióstr. W zależności od etapów rozwojowych dzieci, wykorzystywane są różne elementy i praktyki religijne. Jedną z pierwszych form, którą poznają jest modlitwa przed posiłkami. Poprzez śpiew prostych piosenek i poznanie symboli religijnych, tworzy się klimat duchowy. Siostry prowadzą dla małych dzieci katechezę w formie pogadanki, wiążąc ją z rokiem liturgicznym czy wydarzeniami z życia np. narodziny czy chrzest rodzeństwa. Szczególnie podkreślane jest Boże Narodzenie i Wielkanoc.

Spojrzenie na kanadyjską ziemię pokazało, że myśl pedagogiczna Bojanowskiego jest tam aktualna i praktycznie realizowana w realiach posługi służebniczek.

III. Aplikacja charyzmatu i myśli pedagogicznej Bojanowskiego w Niemczech

1. Sytuacja społeczno-kulturowa młodego człowieka w Niemczech¹⁰

W procesie zachodzących zmian, młody człowiek w Niemczech stoi wobec wezwania odnalezienia swej tożsamości. Szuka perspektyw dla siebie oraz odpowiedzi na różne nurtujące go pytania. Dotyczą one wartości i sensu życia i nie rzadko dotyczą kwestii religijnych. Młodość, która jest ważnym etapem w życiu człowieka, to nie tylko czas fizycznego dojrzewania człowieka i jego socjopsychicznego rozwoju. Jest to ważny etap, w którym podjęte decyzje wpływają na dorosłe życie. Młodzi do osiągnięcia dojrzałej osobowości potrzebują dziś o wiele więcej czasu. W latach 50-tych wystarczyło zaledwie pięć lat, podczas gdy dziś czas przejścia z wieku młodzieńczego w dorosłość wydłużył się do lat dziesięciu, a nawet piętnastu.¹¹

Wielką rolę w osiągnięciu dojrzałości odgrywają zmiany w systemie edukacji. Uczelnie przygotowują wysoko wykwalifikowanych pracowników, rywalizujących ze sobą na rynku pracy. W zależności od wykształcenia, znajomości języków, młodzi mają lepszą perspektywę osiągnięcia kariery zawodowej. Niejednokrotnie zdobywają praktykę za granicą. Innym ważnym elementem, któremu poświęcają sporo czasu i zaangażowania jest sport i współczesne media.¹² Młodzi mają możliwość rozwoju intelektualnego. W wieku czternastu lat mogą wyjechać na rok do kraju europejskiego w ramach wymiany międzyszkolnej. Nieco starsi jadą do Ameryki, Japonii, Australii, Nowej Zelandii, by pogłębić znajomość języków i zdobyć praktykę zawodową.

Młody człowiek dzisiaj, koncentruje się na terażniejszości, gdyż przyszłość w szybko zmieniającym się świecie wydaje mu się być niepewna. Stawia akcent na osiągnięcie wysokiego poziomu wykształcenia i otacza się przyjaciółmi, którzy dają bezpieczeństwo. Ważne znaczenie mają dla niego stosunki społeczne. Tworzy swoją, niezależną tożsamość. Jest pragmatykiem, myśli i postępuje praktycznie i logicznie, skupiając się na realizacji wyznaczonego celu. Jednak pragmatyzm stoi w opozycji do religii, która nie opiera się na dających udowodnić się tezach. Młodzi podejmują ryzyko wyrwania się ze starych wzorców i otworzenia nowych horyzontów. Bardzo ściśle łączą z sobą idealizm i materializm. Są pewni siebie, mają wielkie wymagania dotyczące wynagrodzenia i warunków przyszłej, dobrej

¹⁰ Na podstawie opracowania s.M. Andrzej Spyra, Kolonia 2017.

¹¹ Shell Deutschland Holding: *Jugend 2006 - Eine pragmatische Generation unter Druck*, Frankfurt am Main 2006, 32-33.

¹² M. Calmbach, *Wie ticken Jugendliche?, Lebenswelten von Jugendlichen im Alter von 14 bis 17 Jahren in Deutschland 2012*, Düsseldorf 2013, 7.

i stabilnej pracy zawodowej. Chcą mieć czas dla przyjaciół, rodziny i wypoczynku. Liczy się przyjemność i wygoda, a nie poświęcenie.¹³

Wśród młodzieży niemieckiej, pojawił się nowy obraz religijności, pozbawiony praktyk religijnych. Ten znany z dzieciństwa jest poddawany obserwacjom i często prowadzi do zmiany pobożności. Badania wykazują, że ok. 50% katolickiej młodzieży uznaje Boga za „siłę wyższą“, jednak nie jest to wiara w osobowego Boga.¹⁴ Młodzi tworzą swój obraz duchowości, biorąc z każdej religii ten element, który im odpowiada. Tzw. „religię młodzieńczą“, dostosowują do sytuacji swego życia, jednak na jej temat ze sobą nie rozmawiają twierdząc, że wiara to sprawa całkowicie indywidualna.¹⁵ Zachwyca ich medytacja inspirowana kulturą Dalekiego Wschodu, podobnie jak nurt *New Age* czy ruch kulturowy *Gender*. Zauważa się, iż młodzi żyją daleko od prawd Ewangelii, ale równocześnie podświadomie jej szukają. Wśród wielu notuje się coraz więcej zaburzeń emocjonalnych i psychicznych. Spowodowane są one często brakiem całościowego rozwoju człowieka bądź zaniedbaniem rozwoju życia religijnego.¹⁶ Państwo niemieckie w wysokim stopniu zapewnia młodym rozwój fizyczny. O wartości człowieka decyduje dziś piękno, najczęściej odpowiednia figura, a nie charakter. Ciało zaczyna stawać się głównym nośnikiem tożsamości. Atrakcyjność fizyczna, która dawniej była atutem, dziś wydaje się być obowiązkiem. Stąd sport, dietetyka, wellness, przesadne dbanie o zewnętrzny wygląd, wręcz kult ciała już w szkole, staje się czołową troską młodego człowieka.

2. Rola ludzi Kościoła, w tym służebniczek, w kształtowaniu osobowości

W bogatej Europie Zachodniej młodzi często chwytają się zgubnych ideologii. Jak zagubione owce, pełni niepokoju szukają celu swego życia w gęstwinie otaczających ich spraw, które mają destrukcyjny wpływ na kształtowanie osobowości. Pasterze Kościoła są świadomi zagrożeń dotyczących dzisiejszego człowieka, uzewnętrzniających się w różnych formach. Coraz częściej mówi się o potrzebie integralnego rozwoju człowieka. Ostatni papież przypominał o „integralnej i całościowej wizji człowieka i świata, która przeciwstawia się kulturze zwątpienia i dehumanizacji, w której nauka i technika nie wykluczają się, ale uzupełniają.¹⁷ Kościół, którego fundamentalnym zadaniem jest zbawie-

¹³ Shell Deutschland Holding: *Jugend 2015 - Eine pragmatische Generation unter Druck*, Frankfurt am Main 2015, 381.

¹⁴ Shell Deutschland Holding: *Jugend 2010 - Eine pragmatische Generation unter Druck*, Frankfurt am Main 2010, 206.

¹⁵ P. Höring, *Jugendpastoral heute. Aufgaben und Chancen*, Kevelaer/ Düsseldorf 2004, 12-19.

¹⁶ Por. J. Rudin, *Psychoterapia i religia*, Solarium Warszawa, 1992.

¹⁷ Por. S. Głaz, *Rola Kościoła w integralnym rozwoju młodzieży*, WAM 2010.

nie dusz, jest otwarty na człowieka, który szuka wsparcia i pomocy. Zauważa się, iż Kościół katolicki i ewangelicki w Niemczech troszczy się dziś bardziej niż kiedykolwiek o młode pokolenie i okazuje, że ma im coś do zaoferowania. Jednak młodzi, a Kościół to dwa różne światy. Nie przeszkadza im, że istnieje, ale jest dla nich bez znaczenia i nie wpływa na indywidualne życie. Angażując się w parafii, np. w pomoc seniorom, nie wiążą tego z wiarą i praktyką religijną. Nie rozumiejąc wartości Mszy św., zastępują ją działaniem charytatywnym. Liczy się generalnie przyjemność i samozadowolenie z wykonanych zadań.

Są dziś i tacy, dla których nauka Kościoła jest ważna. To członkowie grup modlitewnych lub nowych ruchów charyzmatycznych, które ciągle powstają. Takiej młodzieży, dla której wartości duchowe i wiara katolicka są ważne, służebniczki w szczególny sposób pomagają. Wraz z duszpasterzami młodzieży szukają nowego języka i sposobów dotarcia do młodych.

3. Praktyczne zastosowanie myśli pedagogicznej Bojanowskiego w Niemczech, w Kolonii

Służebniczki posługują w Niemczech od 1910 roku. Pierwszy dom założyły w Berlinie. W latach 1945/46 wiele siostr mówiących po niemiecku zostało wysiedlonych ze Śląska. I tak w okolicy Poczdamu, w Wilhelmshorst powstał dom główny prowincji niemieckiej. Po podziale Niemiec w 1949 roku, prowincja ta w 1952 roku została podzielona na wschodnią i zachodnią. Jednak od 1992, czyli niedługo po upadku muru berlińskiego i zjednoczeniu Niemiec jest znów jedna prowincja z domem głównym w Kolonii.

W Berlinie siostry pracują w dwóch domach opieki i w szpitalu. W Bad Kreuznach posługują chorym, a w Rheine opiekują się osobami starszymi i samotnymi. W Wilhelmshorst, przyjmują tych, którzy szukają wycieszenia w domu zakonnym, chcąc przeżyć rekolekcje lub tzw. „*Kloster auf Zeit*” (urlop w klasztorze). W wielkomijskim środowisku posługują dzieciom, młodzieży i seniorom. Niemcy to kraj o wysokim poziomie gospodarczym, z dobrze rozwiniętą pomocą socjalną dla obywateli. Państwo zabezpiecza starość, ale o ducha troszczy się Kościół. Ze względu na brak kapłanów, siostry w Niemczech zanoszą do chorych Komunię św.

Obowiązek szkolny dotyczy wszystkich. Jednak z rozwojem intelektualnym i fizycznym nie idzie w parze rozwój religijny, kulturalny i społeczno-moralny. Odpowiedzią siostr na tę rzeczywistość jest gotowość indywidualnego towarzyszenia młodym i prowadzenie spotkań formacyjnych w Kolonii. Troszczą się one o młodego człowieka, wsłuchują się w problemy i biedy, rozumiane w sensie duchowy i umożliwiają młodym pobyt w klasztorze. Niejednokrotnie młody, zagubiony człowiek szuka u siostr pomocy duchowej drogą internetową.

Dni skupienia dla dziewcząt

Człowiek staje się w pełni sobą, jeśli rozwija swe talenty i osobowość. Dni skupienia są okazją do spotkań międzyludzkich i do rozmów o Bogu, wierze i religii chrześcijańskiej, którą często przesłaniają inne. Takie spotkania prowadzą księża ze środowiska niemieckiego, znający problemy młodych, min. emerytowany ks. biskup pomocniczy z Kolonii. Młodzi stawiają sporo pytań, na które w domach i szkole nie znajdują odpowiedzi. Łatwiej dziś przed katedrą kolońską porozmawiać na temat Koranu, który może każdy darmo otrzymać, niż na temat Biblii.

Spotkania dla osób poszukujących Boga

W Wielkim Poście 2017, w klasztorze w Kolonii rozpoczął się cykl spotkań dla osób szukających Boga, tzw. „*Rebuild Gottesdienst*”¹⁸. Początkowo odbywały się one co tydzień, a obecnie w pierwszą niedzielę miesiąca. Przybywa coraz więcej osób. Są to studenci, ludzie biznesu a nawet rodziny z dziećmi. Niektórzy z nich nie mieli dotychczas kontaktu z Bogiem, ale szukają drogi do chrześcijaństwa. Homilie głoszą kapłani, którzy w charyzmatyczny sposób trafiają do serc. Zaangażowana młodzież apostołuje w środowisku studenckim, w pracy i zachęca do wzięcia udziału w tych spotkaniach. To oni prowadzą oprawę liturgiczną i śpiewy, dbają o przygotowanie poczęstunku, by nikt nie odszedł głodny. Każdy ma okazję do rozmów z siostrami i księżmi oraz do spowiedzi św., choć dziś rzadko można zobaczyć osoby spowiadające się. Sakrament pokuty w Niemczech jest w zasadzie zapomniany. Wielu nie spotkało i nie zna Boga Miłości i Miłosierdzia. Nie wiedzą co to grzech, sami decydują o tym co dla nich dobre, a co złe. Siostry świadome, iż dzisiejszy świat może być uratowany jedynie przez ludzi ducha i intelektu, czynnie angażują się w te spotkania oraz wspierają tę działalność modlitwą i życzliwością.

Spotkania modlitewne, Adoracje Najświętszego Sakramentu

Bojanowski stawiając za cel wychowania ukształtowanie człowieka na obraz Boży, zachęcał swoich wychowanków do bycia dobrymi dziećmi Jezusa i Maryi, min. poprzez nawiedzanie Najświętszego Sakramentu oraz codzienny rachunek sumienia, który miał przyzwyczajać do samokontroli i samooceny własnego postępowania. Idąc za tą myślą, siostry co dwa tygodnie, w środowy wieczór, stwarzają młodym możliwość spotkania się w ciszy z Bogiem. Młody człowiek może dziś w różnoraki sposób spędzić rozrywkowo swój wolny czas. Ile więc potrzeba sił i łaski Bożej, by przez to wszystko przebić się z propozycją tzw. „wieczoru z Bogiem”. Na te wieczory uwielbienia do zakonnej kaplicy przybywa młodzież miejscowa i spoza z Kolonii. Obecny jest kapłan.

---

¹⁸ „*Rebuild-Gottesdienst*” są to Msze św. odprawiane u służebniczek NMP w Kolonii przy współpracy z młodzieżą. Są one celebrowane zwłaszcza z myślą o osobach poszukujących Boga i kontaktu z Kościołem.

Parafialne kolonie letnie dla dzieci przy współpracy z młodzieżą

W Niemczech siostry nie prowadzą własnego przedszkola, gdyż przy parafiach dobrze funkcjonują przedszkola katolickie i ewangelickie. Od wielu lat służebniczki posługują w przedszkolu parafialnym w Kolonii. Liczne grupy dzieci odwiedzają klasztor, a służebniczki wykorzystują te okazje, by przekazać wartości duchowe.

Ważną rolę w wychowaniu dostrzegał Bojanowski w kontakcie dziecka z przyrodą. Spacery, wycieczki, zabawy na świeżym powietrzu miały wpływać na poznanie i rozumienie świata, dostrzeganie piękna przyrody, na kształtowanie wrażliwości i odpowiedzialności. Siostry prowadzą kolonie letnie dla dzieci z parafii, stwarzając im możliwość spotkania z Bogiem. W prowadzeniu kolonii pomagają siostrzom młodzi wychowawcy, którzy są do tej pracy odpowiednio przygotowani z zakresu psychologii, pedagogiki i religii, przez archidiecezję kolońską. Dziecko poprzez muzykę i pieśni kształtuje w sobie wrażliwość ducha i budzi uczucia religijne. Te elementy brane są pod uwagę przy opracowaniu programu kolonii. Siostry przekazują treści religijne przez opowiadania, odpowiednie piosenki oraz katechezy prowadzone w formie zabawy. W tym celu, by dzieci mogły aktywnie i owocnie brać udział w przygotowanym programie, ustala się z rodzicami, że nie posiadają przy sobie w tym czasie gier komputerowych lub innych gier elektronicznych.

Opieka nad dziećmi po zajęciach w szkole

Program wychowawczy uwzględnił elementy ludzkie i boskie. Człowiek z natury swej jest istotą religijną i bez religii cały proces wychowawczy wręcz nie miałby sensu¹⁹. Stworzenie dziecku atmosfery rodzinnej zapewnienia mu poczucie bezpieczeństwa. Bł. Edmund otaczał dzieci troskliwą, ojcowską opieką. Zwracał uwagę, by wychowawczyni była osobą pogodną i brała czynny udział w zabawach dzieci. Program ten do dziś nie stracił na swej aktualności.

Z tego powodu, że rodzice są dziś często zajęci zawodowo, dlatego dzieci zmuszone są zostawać po zajęciach w szkole. Dyrekcja zwróciła się do sióstr z prośbą o umożliwienie niektórym dzieciom popołudniowego pobytu w klasztorze, zwłaszcza tym, którym brakuje rodzinnego ciepła. Do pomocy w tej posłudze, siostry zaangażowały studentki pedagogiki, znające założenia oraz metody wychowania.

Formacja ministrantów, katecheza w szkole

Klasztor w Kolonii jest otwarty dla dziewcząt i chłopców z parafii, którzy szukają okazji do spotkań i modlitwy. Siostry prowadzą grupę ministrantów, przygotowują dzieci do I Komunii św. i sakramentu bierzmowania, katechizują, uczą modlitwy i prawd wiary zgodnych z nauką Kościoła katolickiego, co w realiach niemieckich nie należy do spraw oczywistych i niekiedy jest bardzo trudne

¹⁹ Por. M. Opiela. *Podręcznik dla ochronek – propozycje*. Dębica 1997, 3.

w przekazie. Od niedawna, zaangażowały się w duszpasterstwo młodzieży w samym centrum Kolonii.

Młodzi przyjmą dziś Ewangelię, jeśli będzie autentycznie przeżywana. Stąd tak ważne jest świadectwo życia. Tylko osoby głębokiej wiary i świadkowie Jezusa będą w stanie przekonać młodzież i dzieci do wartości i piękna wiary oraz Kościoła.

Bibliografia

- Calmbach M., *Wie ticken Jugendliche?, Lebenswelten von Jugendlichen im Alter von 14 bis 17 Jahren in Deutschland 2012*, Düsseldorf 2013.
- Głaz S., *Rola Kościoła w integralnym rozwoju młodzieży*, WAM, Kraków 2010.
- Grzesik M.S., *Wychować pięknego człowieka*, www.sluzebniczki.pl, [dostęp: 01.08.2017].
- Höring P., *Jugendpastoral heute. Aufgaben und Chancen*, Kevelaer/Düsseldorf 2004.
- Marek Z., *Rozwój teorii religijnego wychowania dziecka w wieku przedszkolnym w Polsce w latach 1945-1990*. Kraków 2003.
- Opiela M., *Podręcznik dla ochroniarek – propozycje*, Dębica 1997.
- Opiela M.L. (red.), *Dziedzictwo myśli pedagogicznej E. Bojanowskiego we współczesnej edukacji w Polsce i na świecie*, Lublin 2014.
- Opiela M. L. (red.), *Kompendium edukacyjne Edmunda Bojanowskiego*, Lublin 2016.
- Rudin J., *Psychoterapia i religia*, Solarium, Warszawa 1992.
- Shell Deutschland Holding: *Jugend 2006 – Eine pragmatische Generation unter Druck*, Frankfurt am Main 2006.
- Shell Deutschland Holding: *Jugend 2010 – Eine pragmatische Generation unter Druck*, Frankfurt am Main 2010.
- Shell Deutschland Holding: *Jugend 2015 – Eine pragmatische Generation unter Druck*, Frankfurt am Main 2015.

Streszczenie

Zaprezentowanie w niniejszym opracowaniu trzech wybranych środowisk działalności sióstr poza granicami Polski, miało na celu ukazanie kontynuacji myśli pedagogicznej Bojanowskiego dzisiaj. Stworzona przez niego własna koncepcja wychowania, której wartość polega na tym, że obejmuje wychowaniem nie tylko dziecko, ale także rodziny i całe środowisko, jest realizowana wszędzie tam gdzie posługują. Stale inspirowane ideą Założyciela, w bogatym, wysoko rozwiniętym środowisku kanadyjskim i niemieckim, jak też na ubogiej kameruńskiej ziemi, siostry szczególną uwagę skupiają na edukacji małego dziecka i towarzyszeniu młodzieży w osiągnięciu dojrzałej osobowości. Proponują prawdziwe wartości i piękny sposób życia. Edmund Bojanowski głęboko zakorzeniony w Bogu, kierujący się zasadami, które przekazywał słowem i przykładem, ukazuje się nam jako pedagog ponadczasowy.

Służebniczki przez pracę wychowawczą i charytatywną, przystosowaną do obecnych warunków, starają się ukształtować człowieka Ewangelii, żyjącego w prawdzie, miłości i harmonii z Bogiem, ludźmi i całą przyrodą. Dostosowując się do potrzeb i problemów danego środowiska oraz zmieniających się warunków społeczno-kulturowych, głoszą Dobrą Nowinę słowem i swoją służbą.

Słowa kluczowe: Bojanowski, myśl pedagogiczna, integralny rozwój, wychowanie, dziecko, młodość, religijność.

Anwendungsbeispiele des Charismas und des pädagogischen Denkens von Edmund von Bojanowski in der Tätigkeit der Kongregation Schwestern Mägde Mariens von den Unbefleckten Empfängnis außerhalb von Polen

Zusammenfassung

Die folgende Ausarbeitung zeigt die Anwendung der pädagogischen Gedanken Bojanowskis in den auserwählten Ländern der Missionsarbeit der Schwestern auf – Kamerun, Kanada und Deutschland. Besonderes Augenmerk wird auf die Erziehung und Bildung von Kleinkindern sowie auf die Entwicklung von Jugendlichen gelegt. Miteinbezogen wird die körperliche, intellektuelle, gesellschaftliche, religiöse und geistige Entwicklung.

Im Mittelpunkt der Missionsarbeit der Schwestern in Kamerun steht die Sorge um das Kind, damit es ein besseres Leben haben kann. Ihre Anwesenheit trägt dazu bei, dass ihr Umfeld von wichtigen moralischen und katholischen Werten geprägt wird.

Der zeitlose pädagogische Gedanke Bojanowskis hat sich ebenfalls tief in Kanada verwurzelt, wo die Mägde Mariens inmitten von Kindern, Jugendlichen und Migranten ihren Dienst leisten. Trotz des überwiegend wohlhabenden Standes der Bewohner Kanadas, Schwestern sind oft mit materieller sowie geistiger Armut konfrontiert, die sie zu bekämpfen versuchen. Das Bildungsprogramm in ihren Kindergarten ist stark an die Richtlinien Bojanowskis angelehnt.

Inmitten der deutschen Jugend von heute, die nach Perspektiven für sein Leben sucht, versuchen die Schwestern, die in Köln tätig sind, ein neues Bild der Religiosität zu schaffen. Sie suchen nach neuen Wegen der Evangelisation.

Trotz der entgegenwirkenden Kräfte, die den Geist des Evangeliums nicht unterstützen, helfen die Schwestern den Jüngsten zu guten Menschen heranzureifen, dem Abbild Gottes gleich.

Key words: Bojanowski, pedagogical thought, integral development, education, child, youth, religiosity

---